

פרק חמישי

❖ בן בג בג ובן הא הא ❖

בהיותם גרים הזהירו על הדביקות בתורה וקיום מצוותיה

(ה' כ"ב-כ"ג) **בן בג בג** אומר: **הפך בה והפך בה** - **דכולא בה**, ובה תחזי וסיב ובלה בה, ומינה לא תזוע, שאין לך מדה טובה הימנה. **בן הא הא** אומר: **לפום צערא אגרא**.

בספר **מדרש שמואל** הביא מהרשב"ם וז"ל: שמעתי מדודי הר"י בן הרא"ש הענין, כי גרים היו ולהסתירם מן המלשינים נקראו כך, והם בן אברהם ושרה שנתספּו ה"א על שמותם, והם היו תחלה לגרים ולפיכך נקראים כל הגרים בניהם, ב"ג ב"ג בגימטריא ה' ה', ושניהם אחד, אלא שב"ג ב"ג יותר נסתר ונעלם. וקראום זה משונה מזה כדי להכיר ולידע בין זה לזה. עכ"ל. וגם בפירוש **תוספות יו"ט** הביא פירוש זה, והוסיף בשם ספר **דרך חיים**, שלכן לשון המשניות האלו בלשון ארמי, אחרי כי היו גרים ולשונם לשון ארמי.

ובספר **דרך אבות** כתב וז"ל: הענין למה דווקא הם אמרו המאמרים האלו, עיין יבמות (מח:): מפני מה גרים מעונין, מפני שאין מדקדקין במצוות, ועיין על זה במדרש נשא למה כל כך ה' אוהב את הגר ומביא המשל של זאב, ע"ש. היוצא משם, שטבע של גר הוא רע ועם כל זה הוא משבר את יצרו ועובד ה' ולכן ה' אוהב אותו. וזה הביאור של דברי הגמרא בבבא מציעא (נט:): מפני שסורו רע, היינו גם כן הכוונה שטבעו להיות רע. והנה בן בג בג היה גר ובן הא הא היה גם כן גר, וכן איתא בתוס' חגיגה (ט: בד"ה בר הא הא להלל), עיי"ש. ולכן אמר בן בג בג הפך בה והפך בה וכו' שלא יסור מן התורה, אך יקיים הכל כפי הדין של התורה. ובן הא הא אומר לפום צערא אגרא, וכנ"ל שהגר יש לו יותר צער לשבר היצר הרע שלהם. עכ"ל.

❁ שמעיה ❁

הלקח שלמד ממה שאירע ליהודה בן טבאי ושמעון
בן שטח

(א' י') **שמעיה אומר: אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות ואל תתוודע לרשות.**

בירושלמי (נזיר פרק חמישי וברכות פרק שביעי דף נ"ד) איתא, ששלש מאות נזירים עלו לירושלים בימי רבי שמעון בן שטח, מאה וחמשים מצאו להם פתח להתיר את נדרם, ומאה וחמשים לא מצאו להם. בא רבי שמעון לפני ינאי המלך ואמר לו: ישנם כאן שלש מאות נזירים ואני צריך תשע מאות בהמות לקרבנות שלהם, חטאת עולה ושלמים - נזירות טהרה, תן לי חצי משלך ואני אתן חצי משלי. ושמעון בן שטח הערים על המלך, שהרי לא היה זקוק אלא לחצי, כי הנזירות הותרה רק למאה וחמשים נזירים. שלח לו ינאי ארבע מאות וחמשים בהמות. הלך מלשין בעל לשון הרע אל ינאי ואמר למלך, ששמעון בן שטח לא נתן משל עצמו כלום. שמע ינאי המלך וכעס, וכששמע שמעון בן שטח שהמלך כועס עליו ברח. לאחר כמה זמן עלו אנשים חשובים ממלכות פרס לבקר אצל ינאי ואמרו לו, שזכור להם שהיה כאן זקן אחד - וכוונתם היתה לשמעון בן שטח - ואמר לפניהם דברי חכמה, וביקשו לראות אותו. סיפר להם ינאי מה שקרה, ששמעון בן שטח ברח, ואמרו לינאי שישלח ויביא אותו. שלח ינאי סימן שיחזור והבטיח לו שלא יעניש אותו. בא שמעון בן שטח והתיישב לו בין המלך והמלכה [שהיתה אחותו של שמעון בן שטח]. שאל אותו ינאי מדוע הערים עליו ולא נתן כלום משלך? וענה לו שמעון בן שטח, שהוא לא הערים עליו, כי "אתה נתת ממנו, ואני נתתי מתורתי, דכתיב (קהלת ז') 'כי בצל החכמה בצל הכסף'". כלומר, אתה נתת פתרון למאה וחמשים נזירים על ידי ממון שקנית בהמות לקרבנותיהם, ואני נתתי פתרון למאה וחמשים נזירים מתורה שלמדתי. שאל אותו ינאי מדוע ברח? אמר לו: שמעתי שאדוני המלך כעס עלי וקיימתי בעצמי את הפסוק הזה (ישעיה כ"ו כ') "חבי כמעט רגע עד יעבר זעם", וקרא עליו את הפסוק (קהלת ז' י"ב) "ויתרון דעת החכמה תחיה את בעליה". שאל אותו ינאי: מדוע התיישבת בין המלך למלכה, שזה המקום החשוב ביותר? ענה לו שמעון בן שטח, שבספר בן סירא כתוב "סלסלה ותרוממך ובין נגידים תושיבך". אמר ינאי למשרת להביא כוס יין לברכת המזון, נתנו כוס לשמעון בן שטח ואמר: נברך על המזון שאכל ינאי וחבריו. אמר

לו ינאי: וכי עדיין אתה עומד בקשיות ערפך לחזור ולהתל בי. ענה לו שמעון בן שטח: מה אתה רוצה שאומר - הרי לא סעדתי ולא טעמתי מהמזון. אמר ינאי והביאו לו אוכל.

ועל פי הנ"ל כתב בספר **מחקרי אבות**, ששמעיה ואבטליון היו תלמידי יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח, וראו את הקלקול שאירע לרבנותיהם על ידי הגדולה, ועל כן עוררו את העם למוסר להתרחק מזה. -

יהודה בן טבאי שפך דם נקי וכשנתוודע לו שטעה נשתטח על קברו של ההרוג וגעה בבכיה, ועל ידי טעותו קיבל עליו שלא להורות עוד כי אם בפני שמעון בן שטח. ואף על פי כן היה קשה לו לירד מן הגדולה ואמר: כל מי שיאמר לי קודם שאכנס לגדולה זו הכנס, רוצה אני לירד עמו לחייו, עכשיו שנכנסתי - כל מי שיאמר לירד הימנה רוצה אני להפיל עליו קומקמוס של חמין, שהגדולה קשה היא להעלותה, וכשם שקשה להעלותה כך קשה להורידה (אבות דר"נ פ"י). ועל כן בראות שמעיה תלמידו את הקלקול שבא על ידי הגדולה והצער שהסבה לרבו, אמר: "אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות", כי סכנה גדולה היא וקרובה למכשול וסבל.

וכנגד מה שאירע לרבו שמעון בן שטח על ידי שהיה קרוב למלכות, דהיינו שינאי המלך היה גיסו, ועל המעשה של שלש מאות הנזירים כעס ינאי עליו והוצרך לברוח, ואף כי לא היה על מה לכעוס, כמו שאמר לו רבי שמעון בן שטח אחרי שהחזירו לביתו "את ממונך ואנא באורייתא", אך חמת מלך מלאכי מות, ומי יעמוד לפני כעסו. ועל כן אמר שמעיה תלמידו, שמוטב שלא להתוודע כלל לרשות, היינו למלכות, וכמו שפירשו המפרשים כי מי יכול להיזהר תמיד בכבודם כראוי והחיים הם לעולם בסכנה.

